

Konstitutionsutskottets betänkande

1977/78:30

med anledning av förslag från utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer om ändrad mandatperiod för riksdagens utskott (Förslag 1977/78:17)

Ärendet

I detta betänkande behandlas ett av talmanskonferensen överlämnat förslag av utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer om ändrad mandatperiod för riksdagens utskott (förs. 1977/78:17) jämte den med anledning av förslaget väckta motionen 1977/78:1759 av Lars Werner m. fl. (vpk) samt den under den allmänna motionstiden väckta motionen 1977/78:251 av Erik Adamsson (s).

Förslaget

I den överlämnade skrivelsen från utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer föreslås att utskottens mandatperiod ändras till att omfatta riksdagens valperiod. Enligt gällande bestämmelser tillsätts utskotten vid början av varje lagtima riksmöte, och valet gäller för tiden till dess nästa lagtima riksmöte börjar. Till skrivelsen är fogat förslag till ändring av riksdagsordningen.

Motionerna

I motionen 1977/78:1759 av Lars Werner hemställs att riksdagen i avvaktan på en lösning av frågan om utskottens sammansättning avslår förslaget om ändrad mandatperiod för riksdagens utskott.

Motionärerna anser det vara oriktigt att ta ställning till en underordnad fråga som att ändra mandatperioderna innan regler för riksdagsutskottens sammansättning fastställts. Man påpekar att om den föreslagna ordningen varit gällande under innevarande mandatperiod skulle detta inneburit att vpk:s utskottsrepresentation inte kunnat lösas under perioden även om regler härför utarbetats.

I motionen 1977/78:251 hemställs att riksdagen uppdrar åt utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer att lägga fram förslag till sådan ändring av bestämmelserna i riksdagsordningen att val av riksdagens utskott skall avse riksdagens valperiod. Motionärerna framhåller att det såväl med hänsyn till önskvärdheten av stabilitet i utskottsorganisationen som från den enskilde riksdagsledamotens synpunkt är att föredra att utskottsvalen omfattar hela valperioden.

Angående motiveringarna i övrigt i motionerna hänvisas till de tryckta texterna.

Grundlagberedningen

I betänkandet Ny utskottsorganisation (SOU 1969:62) diskuterade grundlagberedningen frågan om utskottens mandatperiod. Man konstaterade därvid inledningsvis att författningsutredningen föreslagit att utskottsval skulle avse tid motsvarande riksdagens valperiod. Beredningen anförde därefter följande:

Om emellertid fördelningen av uppgifter mellan utskotten och utskottens benämningar till största delen flyttas över till riksdagsstadgan eller annan arbetsordning och alltså skall kunna ändras genom enkelt beslut av riksdagen, är det, lagtekniskt sett, knappast möjligt att låta valperioden för utskotten löpa över längre tid än en riksdag. En kort valperiod för utskotten kan, även från mera materiell synpunkt, ses som ett viktigt moment i strävandena att erbjuda en elastisk organisation. Det kan nämligen finnas behov av att förändra utskottens personsammansättning under löpande mandatperiod efter förskjutningar av ärendegrupper mellan utskotten eller andra organisationsändringar. Även vid stabilitet i organisationen kan det någon gång finnas anledning att vid en riksdag välja in en viss riksdagsledamot i ett utskott som han inte eljest har tillhört.

Utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer

I sitt den 11 februari 1976 framlagda betänkande Riksdagsarbetets planering diskuterade arbetsformsutredningen bl. a. utskottsorganisationen och i anslutning härtill ärendefördelningen mellan utskotten. Utredningen konstaterade att den nuvarande ordningen med 16 fackutskott i allt väsentligt fungerat tillfredsställande. Enligt utredningen var det inte påkallat att ändra utskottsorganisationen i stort, t. ex. genom att öka antalet utskott eller slå samman befintliga sådana.

Avseende ärendefördelningen mellan utskotten hade utredningens översyn gett vid handen att uppkommande gränsdragningsfrågor i allmänhet kunnat lösas i samförstånd med de berörda utskotten. Utredningen fann inte anledning föreslå ändring av utskottens ämnesområden utom på ett par punkter av detaljkaraktär.

När det gällde den framtida utvecklingen framhöll utredningen att man självfallet får räkna med att behov kan uppkomma att tid efter annan se över både utskottsorganisationen i stort och ärendefördelningen mellan utskotten med hänsyn till ändrad departementsindelning eller andra förhållanden.

Utredningens förslag angående utskottsorganisationen godkändes av riksdagen (KU 1975/76:45).

Utskottet

Utredningen angående en allmän översyn av riksdagens arbetsformer har lagt fram förslag till ändring i riksdagsordningen (RO) avseende utskottens mandatperiod. Nu gällande ordning innebär att utskotten väljs för varje riksmöte. Utredningen har prövat möjligheten att utse utskotten för hela valperioden och funnit att en sådan omläggning kan ske utan nackdel. Samma ståndpunkt som utredningen har intagits i den under allmänna motionstiden väckta motionen 251 av Erik Adamsson (s). I motionen 1759 av Lars Werner m. fl. (vpk), vilken motion väckts med anledning av det framlagda förslaget, hävdas att det är oriktigt att nu ta ställning till en enligt motionen underordnad fråga som att ändra riksdagsutskottens mandattid innan regler för utskottens sammansättning fastställs. I motionen yrkas därför att förslaget avslås.

Utskottet vill erinra om att författningsutredningen på sin tid föreslog att utskottsvalen skulle avse riksdagens valperiod. Grundlagberedningen däremot anförde vissa lagtekniska betänkligheter mot en sådan ordning samt framhöll att även från materiell synpunkt kunde en kort valperiod för utskotten ses som ett viktigt moment i strävandena att uppnå en elastisk utskottsorganisation. Det kunde enligt beredningen finnas behov av att förändra utskottens personsammansättning under löpande mandattid efter förskjutningar av ärendegrupper mellan utskotten eller andra organisationsändringar.

Enligt utskottet innebär den föreslagna omläggningen av utskottens mandattid en fördel i förhållande till nuvarande ordning genom att utskottsarbetet kan komma i gång omedelbart efter det att riksmötet har inletts. Vidare förbättras möjligheterna för utskotten att arbeta effektivt även under tid då riksdagen inte är samlad. Utskottsorganisationens elasticitet och flexibilitet torde enligt utskottets uppfattning inte komma att påverkas av att mandatperioden förlängs. Som numera gäller enligt RO kan antalet suppleantplatser ökas när som helst under löpande mandatperiod. Suppleantval skall då förrättas så snart det kan ske. Vidare föreskrivs att om någon lämnar sin utskottsplats i förtid skall partigruppen till talmanskonferensen anmäla en efterträdare vilken av talmannen därefter förklaras vald. Ersättare för riksdagsledamot som har kallats till tjänstgöring utses med samma förfarande till suppleant i det utskott som den ledige ledamoten tillhör.

Det torde enligt utskottet kunna förutsättas att frågor om personförändringar i utskotten som hittills löses internt inom resp. partigrupp. De personförändringar i utskotten som partigrupperna anser böra komma till stånd under löpande mandatperiod kan enligt utskottet utan svårighet genomföras.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet det framlagda förslaget om förlängning av utskottens mandattid till att avse riksdagens valperiod. Dock bör den ändringen i förslaget göras att tiden inom vilken utskottsvalen

skall förrättas förlängs. F. n. gäller enligt 4.2.1 RO att utskotten skall tillsättas inom en vecka från början av lagtima riksmöte. Då det har visat sig svårt att genomföra valen inom denna tid anser utskottet att tiden bör förlängas och valen senast ske på åttonde dagen efter den dag lagtima riksmöte inletts. Utskottet föreslår slutligen att de nya reglerna träder i kraft den 1 juli 1978. Val av utskott skall ske även vid 1978/79 års riksmöte.

Utskottets ställningstagande till förslaget innebär att syftet med motionen 251 tillgodosätts. Utskottet avstyrker motionen 1759.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med anledning av förslaget 1977/78:17 och med avslag på motionen 1977/78:1759
 - a) antar den i bilaga till detta betänkande föreslagna lydelsen av 4 kap. 2 § riksdagsordningen,
 - b) antar den i bilaga till detta betänkande föreslagna lydelsen av tilläggsbestämmelsen 4.2.1 till riksdagsordningen.
 - c) antar det i bilaga till detta betänkande intagna lagförslaget i övrigt,
2. förklarar motionen 1977/78:251 besvarad med ställningstagandet under 1.

Stockholm den 9 mars 1978

På konstitutionsutskottets vägnar

KARL BOO

Närvarande: Karl Boo (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Holger Mossberg (s), Bertil Fiskesjö (c), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s), Sven-Erik Nordin (c), Lars Schött (m), Bengt Kindbom (c), Yngve Nyquist (s), Britta Hammarbacken (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kerstin Nilsson (s) och Marianne Ståhlberg (s).

**Förslag till
Lag om ändring i riksdagsordningen**

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 2 § och tilläggsbestämmelsen 4.2.1 riksdagsordningen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

4 kap.
2 §

Riksdagen skall vid början av varje lagtima riksmöte inom sig tillsätta ett konstitutionsutskott, ett finansutskott, ett skatteutskott och minst tolv andra utskott. Valet gäller för tiden till dess nästa lagtima riksmöte börjar.

Riksdagen kan under riksmöte tillsätta ytterligare utskott för längst den tid som har angivits i första stycket.

4.2.1

Riksdagen skall inom en vecka från början av lagtima riksmöte tillsätta följande sexton utskott:

1. ett konstitutionsutskott (KU),
2. ett finansutskott (FiU),
3. ett skatteutskott (SkU),
4. ett justitieutskott (JuU),
5. ett lagutskott (LU),
6. ett utrikesutskott (UU),
7. ett försvarsutskott (FöU),
8. ett socialförsäkringsutskott (SfU),
9. ett socialutskott (SoU),
10. ett kulturutskott (KrU),
11. ett utbildningsutskott (UbU),
12. ett trafikutskott (TU),
13. ett jordbruksutskott (JoU),

Föreslagen lydelse

4 kap.
2 §

Riksdagen tillsätter inom sig för varje valperiod ett konstitutionsutskott, ett finansutskott, ett skatteutskott och minst tolv andra utskott.

Riksdagen kan under riksmöte tillsätta ytterligare utskott för längst den tid som har angivits i första stycket.

4.2.1

Riksdagen skall senast på åttonde dagen efter dagen för första sammanträdet med kammaren under riksdagens valperiod tillsätta följande sexton utskott:

1. ett konstitutionsutskott (KU),
2. ett finansutskott (FiU),
3. ett skatteutskott (SkU),
4. ett justitieutskott (JuU),
5. ett lagutskott (LU),
6. ett utrikesutskott (UU),
7. ett försvarsutskott (FöU),
8. ett socialförsäkringsutskott (SfU),
9. ett socialutskott (SoU),
10. ett kulturutskott (KrU),
11. ett utbildningsutskott (UbU),
12. ett trafikutskott (TU),
13. ett jordbruksutskott (JoU),

Nuvarande lydelse

14. ett näringsutskott (NU),
 15. ett arbetsmarknadsutskott (AU) och
 16. ett civilutskott (CU).
- Utskotten väljs i den ordning de har tagits upp ovan.

Föreslagen lydelse

14. ett näringsutskott (NU),
 15. ett arbetsmarknadsutskott (AU) och
 16. ett civilutskott (CU).
- Utskotten väljs i den ordning de har tagits upp ovan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1978. Äldre bestämmelser i fråga om utskottsval gäller dock under 1978/79 års riksmöte.